

گزارش بازدید از موزه دانشگاه الزهراء(س)

فاطمه آقاشریف

چکیده:

موزه‌ها برای حفاظت از میراث و انتقال و نمایش و ارائه آن به نسل‌های آینده ساخته می‌شوند و این هسته اصلی فعالیت موزه‌ها را شامل می‌شود. امروزه، موزه‌ها دنبال مخاطبان جدید هستند. ما باید فعالیت‌های زیادی با استفاده از ابزارهای جدید، روش‌های جدید و به‌کارگیری زبان جدید، انجام بدهیم تا مخاطبان جدید و متفاوتی را به موزه جذب کنیم. نکته مهمی که اینجا وجود دارد این است که ما بتوانیم ایده‌های تازه‌ای بدهیم که هویت فرهنگی نوینی خلق شود و موزه‌ها باید این مسئله بسیار مهم را موردتوجه قرار دهند.

کلیدواژه‌ها

موزه، دانشگاه الزهراء، میراث، ایکوم.

آرشیو ملی، سال پنجم، شماره اول و دوم، بهار و تابستان ۱۳۹۸، شماره پیاپی ۱۷ و ۱۸؛

صص: ۱۹۲-۱۹۹

گزارش بازدید از موزه دانشگاه الزهراء(س)

فاطمه آقاشریف^۱

مقدمه:

به منظور آشنایی با ماهیت اجتماعی موزه بهتر است از تعریف رسمی آن که در بیست و یکمین کنفرانس عمومی ایکوم (کمیته بین‌المللی موزه‌ها) در سال ۲۰۰۷ در شهر وین اتریش اعلام شد، آغاز کنیم. در این کنفرانس موزه چنین تعریف شد: موزه مؤسسه‌ای غیرانتفاعی و دائمی در خدمت جامعه و توسعه آن است که به‌روی عموم باز بوده و از میراث ملموس و ناملموس بشر و محیط‌زیست او به‌منظور آموزش، مطالعه و لذت‌بردن، نگهداری و حفاظت کرده، روی آن پژوهش انجام داده و آن را انتقال و نمایش می‌دهد.

تاریخچه شکل‌گیری موزه

موزه با مفهوم نوین و امروزی آن در این سرزمین از ۱۲۰ سال پیش شکل گرفت. قدیمی‌ترین موزه ایران به‌معنای اخص آن، موزه همایونی است که به دستور ناصرالدین‌شاه قاجار در ضلع شمالی کاخ گلستان در سال ۱۲۹۴ قمری برپا شد و متشکل از هدایای خارجی شاهان قاجار و جواهرات سلطنتی بود. ناصرالدین‌شاه دستور داد تا قسمتی از ساختمان‌های سمت شمالی کاخ از جمله محل موزه قدیمی شاهان قاجار که در آن هدایای خارجی را نگهداری می‌کردند را تخریب کنند و اتاق موزه، کتابخانه، سرسرا، حوضخانه و سایر ملحقات را بسازند.

طبق اسناد تاریخی، پیشنهاد ایجاد مکانی به‌نام موزه به‌معنی عام آن، برای نخستین بار در

۱. دانشجوی کارشناسی‌ارشد مطالعات
آرشیوی دانشگاه الزهراء؛
fatemehaghasharif@gmail.com.

ایران از سوی مرحوم مرتضی قلی هدایت ملقب به صنیع‌الدوله مطرح شد که هرگز نتوانست به آرزویش جامه عمل بپوشاند؛ پس از آن، در سال ۱۲۹۵ شمسی هم‌زمان با تأسیس وزارت معارف و صنایع مستظرف در ایران، اولین موزه به‌معنای اعم آن، موزه ملی، به‌همت مرتضی‌قلی‌خان ممتازالملک با دارابودن بیش از ۲۷۰ قلم شیء در یکی از اتاق‌های مدرسه دارالفنون برپا شد اما چون این محل برای موزه کوچک بود به دستور رضاخان عمارت مسعودیه، متعلق به شاهزاده مسعود میرزا که از بناهای زیبای دوران قاجار است، برای موزه در نظر گرفته شد و در سال ۱۳۰۴ شمسی اشیاء از مدرسه دارالفنون به عمارت مسعودیه منتقل شدند. با افزوده‌شدن تدریجی اشیای موزه‌ای و کثرت آن‌ها و ارتباطات بین‌المللی، موزه‌های عمومی و تخصصی در تهران و شهرستان‌ها ایجاد شد.

تاریخچه دانشگاه الزهرا(س)

دانشگاه الزهرا(س)، دانشگاه ویژه زنان، واقع در ده ونک تهران، در سال ۱۳۴۳ تأسیس شد. در آن هنگام با ۹۰ دانشجو و با نام «مدرسه عالی دختران» فعالیت خود را آغاز کرد و علاوه بر رشته‌های مترجمی زبان‌های خارجی، منشی‌گری و روانشناسی، تدریس رشته‌ای تحت‌عنوان فنون خانه‌داری را در برنامه فعالیت‌های آموزشی خود قرار داد (در رشته اخیر، از سال دوم تأسیس ۱۳۴۴-۱۳۴۵، پذیرش دانشجو صورت گرفت).

در سال تحصیلی ۱۳۵۴-۱۳۵۵ مدرسه عالی دختران تبدیل به دانشگاه شد و از سال ۱۳۵۶ در قالب مجموعه‌ای از ۴ دانشکده علوم پایه، ادبیات و علوم انسانی، علوم مدیریت و اقتصاد درآمد. پس از پیروزی انقلاب اسلامی با هم‌بین ترکیب، تحت‌نام مطهر «الزهرا(س)» فعالیت خود را ادامه داد. در سال ۱۳۶۵ چهار دانشکده مزبور، به دانشکده‌های علوم پایه، علوم اجتماعی و اقتصادی، ادبیات و هنر تغییر یافت. در سال ۱۳۷۳ دانشکده‌های علوم تربیتی و روانشناسی، تربیت‌بدنی، فنی مهندسی به‌صورت مجزا موجودیت یافتند و در سال ۱۳۸۰ نیز دانشکده الهیات و ادبیات با دریافت موافقت اصولی وزارتخانه، به دو دانشکده ادبیات و دانشکده الهیات تبدیل شد. با این احتساب، تعداد دانشکده‌ها به ۸ مورد رسید.

در سال ۱۳۹۳ و با تفکیک دانشکده علوم پایه، دانشگاه به سه دانشکده علوم ریاضی، علوم زیستی، فیزیک و شیمی، تعداد دانشکده‌ها به ۱۰ مورد افزایش یافت. دانشگاه الزهرا(س) با وسعتی معادل ۱۴ هکتار، افزون‌بر فضای فیزیکی دانشکده و پژوهشکده‌ها، دارای آزمایشگاه‌ها، سایت‌ها و کارگاه‌های تخصصی، آمفی‌تئاتر، استخر، رستوران، سالن‌های ورزش، بانک، پست و مهدکودک است.

موزه دانشگاهی دانشگاه الزهراء (س)

در بهار ۱۳۹۸ به همت اساتید و اندیشمندان دانشگاه الزهراء، موزه دانشگاهی دانشگاه الزهراء تأسیس شد. این مجموعه شامل پنج بخش اسناد مکتوب، عکس، نقشه، مهر و اشیاء است.

۱- بخش اسناد مکتوب

این بخش شامل دانشنامه، کارت‌های دانشجویی، کتابخانه، اتوبوس، برنامه امتحانی بین سال‌های ۱۳۴۳-۱۳۶۷ به شرح زیر است:

- کارت استفاده از اتوبوس خانم مهدیه کالبدی سال‌های ۴۸-۵۰
  - کارت کتابخانه خانم مهدیه کالبدی سال ۱۳۵۰
  - کارنامه تحصیلی خانم مهدیه کالبدی سال ۱۳۴۹-۱۳۵۰
  - دانشنامه پایان تحصیلات خانم مهدیه کالبدی سال ۱۳۵۰
  - آمار دانشجویان سال ۱۳۵۳
  - گواهی پایان تحصیلات دوره لیسانس سیده منصوره یزدی خرداد ۱۳۴۹
  - گواهی پایان تحصیلات دوره لیسانس سوسن سیف ۱۵ اسفند ۱۳۴۳
  - دعوت علی اکبر سیاسی عضو هیئت مؤسس دانشگاه فرح پهلوی به حضور در جلسه هیئت امنای دانشگاه فرح پهلوی (نام سابق دانشگاه) سال ۱۳۵۵
  - مکاتبه وزارت علوم با دکتر علی اکبر سیادی در خصوص ارسال نشریه راهنمای طرح‌های پژوهشی سال ۱۳۵۵
  - احکام رؤسای پیشین: ابراهیم موحدی، ۱۳۶۲؛ ثریا مکنون، ۱۳۶۳؛ عطاءالله کوهیان، ۱۳۶۹؛ نجفقلی حبیبی، ۱۳۶۰؛ حکمیه دلیران، ۱۳۶۴؛ عبدالله زندیه، ۱۳۶۷؛ مجتبی شمسی پور، ۱۳۶۰؛ شاهرخ امیرارجمند، ۱۳۵۷
  - آمار و برنامه‌های راهبردی دانشگاه
  - اطلاعیه جشن فارغ‌التحصیلی سال ۱۳۴۹
  - اطلاعیه ثبت نام دانشجویان سال ۱۳۵۰
  - مکاتبه دکتر فاطمی ریاست مدرسه عالی دختران با دکتر علی اکبر سیاسی در زمینه اهدای کتاب به کتابخانه مدرسه عالی دختران سال ۱۳۴۸
  - اعلام وصول نامه توسط علی اکبر سیاسی عضو هیئت مؤسس مدرسه عالی دختران
- سال ۱۳۴۳
- سربرگ دانشگاه الزهراء در تاریخ ۱۳۵۷/۱۰/۲۶ فرح پهلوی و دانشگاه متحدین
  - مدرسه عالی دختران ایران، ۱۳۵۸/۰۲/۲۹
  - دفتر اموال دانشگاه ۱۳۶۰ و دانشگاه پهلوی

- جلد‌های کتاب آئین‌نامه‌نگاری سال‌های ۱۳۴۹-۱۳۵۱
- ده‌سال خدمت در مدرسه عالی دختران سال‌های ۱۳۴۳-۱۳۵۳
- تخصیص اعتبار سازمان برنامه و بودجه به دانشگاه متحدین سال ۱۳۶۰
- نمونه فرم قرارداد تمام‌وقت کارکنان مدرسه عالی دختران سال ۱۳۴۷
- نمونه فرم برنامه درسی اساتید ۱۳۵۰-۱۳۵۱

۲- عکس

این بخش شامل عکس‌هایی از ساختمان‌ها، تالارها و کتابخانه بین سال‌های ۱۳۴۶ تا ۱۳۸۱

به شرح زیر است:

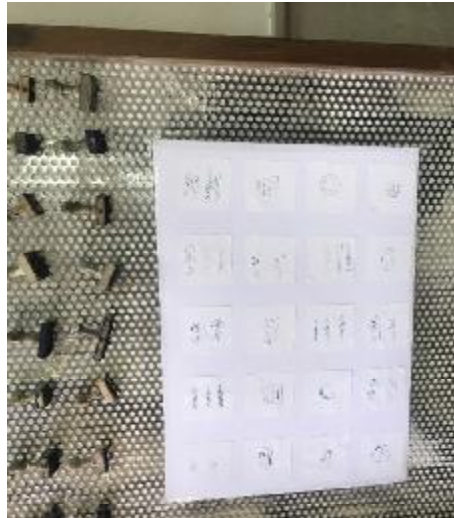
- دانشکده هنر
- باغ روبه‌روی آرامگاه مستوفی‌الممالک، تالار ورزش مدرسه عالی دختران
- ساختمان دانشکده روانشناسی سال‌های ۱۳۴۶-۱۳۴۷
- طبقه زیرین استخر شنا سال ۱۳۴۶-۱۳۴۷
- طبقه اول کارگاه‌های خیاطی سال ۱۳۴۶-۱۳۴۷
- ساختمان دانشکده فنون خانه‌داری سال ۱۳۴۶-۱۳۴۷
- ساختمان سفید شبانه روزی سال ۱۳۴۶-۱۳۴۷
- ساختمان قرمز شبانه‌روزی سال ۱۳۴۶-۱۳۴۷
- استخر شنای سرپوشیده سال ۱۳۴۶-۱۳۴۷
- ساختمان مخصوص رشته زبان‌های خارجه ۱۳۴۶-۱۳۴۷
- ساختمان مرکزی در عمومی کتابخانه و کافه تریا سال ۱۳۴۶-۱۳۴۷
- ساختمان استیجاری خیابان ایرانشهر سال ۱۳۴۲
- کتابخانه سال ۱۳۶۰
- سخنرانی علامه جعفری و آیت‌الله مصباح
- بازدید آن ماری شیمیل سال ۱۳۸۱
- اشیاء غیرمنقول مدرسه راه‌آهن با قدمت بیش از پنجاه سال
- ۵ عدد آلبوم از عکس‌های گرفته‌شده در دانشگاه در دوره‌های مختلف

۳- نقشه

نقشه موجود در این موزه، نقشه دانشکده مدرسه عالی دختران بود.

۴- مَهر

انواع مَهرهای دانشگاه فرح پهلوی،
مدرسه عالی و سیروس فاطمی در این
بخش مشاهده می‌شود.

۵- اشیاء

ابزار و تجهیزات قدیمی دانشگاه در این بخش به همراه تصاویر تهیه‌شده از موزه به شرح زیر
نمایش داده می‌شود:

- پلاک خودرو مربوط به دکتر فاطمی سال ۱۳۴۲
- ترازو سال ۱۳۵۰
- تریبون سخنرانی استاد مهدی خاویان سال ۱۳۸۰
- بلندگو بوقی سال ۱۳۶۷
- لوازم دفتری رومیزی مربوط به اولین رئیس دانشگاه
- اولین زنگ اخبار برقی دانشگاه سال ۱۳۴۳
- میکروسکوپ سال ۱۳۵۰
- ویدئوکاست مدل نوار یوماتیک سال ۱۳۶۰
- دوربین یا شیکا آنالوگ سال ۱۳۵۸
- دوربین نیکون و لوازم جانبی سال ۱۳۵۸
- دستگاه اسلاید قبل از سال ۱۳۵۴
- آپارات ۱۶ و ۱۸ میلی‌متری سال ۱۳۴۷
- دوربین مانیتور مدار بسته حرفه‌ای و دوربین فیلمبرداری سیاه و سفید سونی سال

۱۳۵۱-۱۳۵۲

- یوری متر سال ۱۳۵۰
- دستگاه آزمایشگاهی روانشناسی سال ۱۳۴۹-۱۳۵۰
- دستگاه تست هوش، محرک‌های الکترونیکی و پاسخ به محرک‌ها ۱۳۴۹-۱۳۵۰
- گرامافون لامپی
- کاست موسیقی نواری ربیبی ۱۳۴۷-۱۳۴۸
- کاپ افتخار مسابقه دانشجویی سال ۱۳۷۱
- ساعت هاونگی نیمه برقی سال ۱۳۵۰
- کاپ افتخارات مسابقات دانشجویی سال ۱۳۵۱-۱۳۵۲
- کاپ افتخارات مسابقات دانشجویی سال ۱۳۴۸

نتیجه‌گیری و پیشنهادات:

موزه‌ها اگر فقط به مجموعه‌هایشان که محصور در چارچوب دیوارهای موزه یا مؤسسات فرهنگی است بسنده کنند، نمی‌توانند آنچه در بیرون مرزهای موزه بر آثارشان گذشته است و مسیری که از مبداء تا موزه طی شده است را به مخاطب خود انتقال دهند. موزه‌ها باید افق دید خود را فراتر از گالری‌هایشان تا منظرهای فرهنگی مبداء بگسترانند و مرزهای موزه را محصور به دیوارهای حایل مجموعه و فضای بیرون ندهند.

موزه‌ها به‌عنوان حافظان میراث فرهنگی در حفظ و صیانت از مجموعه‌های خود مسئول هستند، اما این بدین معنی نیست که این موزه دانشگاهی که برای دانشجویان می‌باشد با سخت‌گیری‌های بی‌جهت روبه‌رو شده و این عامل باعث شود که دانشجویان علاقه خود را برای بازدید از موزه از دست بدهند و بی‌تفاوت از کنار آن عبور کنند.

امروزه رسانه‌ها بخشی از زندگی روزمره مردم در جوامع مختلف هستند. در دنیای مدرن امروزی رسانه‌ها تبدیل به یک کالا شده‌اند که به هویت اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و حتی اخلاقی انسان‌ها شکل می‌بخشند. می‌توان با تشکیل گروه در رسانه‌های مجازی در جهت اطلاع‌رسانی، تقویت و تجمیع مجموعه موزه اقدام کرد.

با طبقه‌بندی صحیح‌تر و استفاده از نسخه‌های رونوشت اما با کیفیت بالاتر و بهتر می‌توان جذابیت موزه را افزایش داد.

منابع:

- حسینی، حمیدرضا (۱۳۹۵). موزه‌های کوچک مخاطبان اصلی جنرال کنفرانس‌های ایکوم هستند، فرهنگ موزه، ۱۳(۲)، ص ۵-۸.
- تاریخ موزه در ایران و جهان، مجله هما، ش ۱۰۳، مهر ۱۳۹۳.
- منزوی، دامون (۱۳۹۵). بر بال رادیو موزه به سمت ارتباطات فرهنگی، فرهنگ موزه، ۱۳(۲)، ص ۳۷-۴۰.
- وبگاه دانشگاه الزهراء، بازیابی شده در تاریخ ۱۳۹۷/۱۰/۲۶، <http://www.alzahra.ac.ir>.

